

Economic Governance in the EU: Experience and Lessons for Ukraine

UDC: 351.82:061.1ЄС

DOI: <https://doi.org/10.15421/152318>**Merkotun Anna**Ph.D. Student, <https://orcid.org/0000-0001-8030-7560>, any80@ua.fm*Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)*

Abstract

Economic governance in the EU, which is one of the determining factors for the successful functioning of the economies of the member states and the Union as a whole, is constantly being developed and improved in accordance with the existing realities and challenges of the time. It has been established that the system of economic governance in the EU is aimed at monitoring, preventing and correcting problematic economic trends that may weaken the national economy or negatively affect other EU countries.

The **purpose** of the article is to study the experience of economic governance in the EU in order to identify opportunities for its use in Ukraine.

The article analyzes the current legal acts, which are the basis of economic governance in the EU. Special attention is paid to the legislative proposals of the European Commission regarding the implementation of the most comprehensive reform of economic governance in the EU, taking into account the consequences of the global economic and financial crisis, which are currently being considered by the European Parliament and the European Council.

On the example of Poland, the mechanisms of European integration policy coordination of a candidate country for joining the EU are considered. It was found that the process of Poland's integration into the EU was successful thanks to its consistent and persistent actions, the implementation of systemic reforms, the involvement of all public authorities in this process, the training of highly qualified specialists on European integration issues, and the support of civil society institutions.

It is **concluded** that the implementation of effective economic and socio-political reforms by the candidate country on the European integration path contributes to strong economic growth and political stability in the country.

Keywords: economic governance, European Union, public authorities, European integration, good governance, coordination, economic policy, fiscal policy, reforms, Stability and Growth Pact, European Semester, foreign experience

Економічне врядування в ЄС: досвід та уроки для України

Меркотун Ганна*Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)*

Анотація

Економічне врядування в ЄС, що є одним із визначальних чинників успішності функціонування економік держав-членів та Союзу в цілому, постійно розбудовується та вдосконалюється відповідно до існуючих реалій та викликів часу. Встановлено, що система економічного врядування в ЄС спрямована на моніторинг, запобігання та коригування проблемних економічних тенденцій, які можуть послабити національну економіку або негативно вплинути на інші країни ЄС.

Метою статті є вивчення досвіду економічного врядування в ЄС задля виявлення можливостей використання його в Україні.

У статті аналізуються діючі нормативно-правові акти, що є основою економічного врядування в ЄС. Особливу увагу приділено законодавчим пропозиціям Європейської Комісії щодо впровадження найповнішої реформи економічного врядування в ЄС з урахуванням наслідків світової економічної та фінансової кризи, що розглядаються нині Європейським Парламентом та Європейською Радою.

На прикладі Польщі розглядаються механізми координації політики європейської інтеграції країни-кандидата на вступ до ЄС. З'ясовано, що процес інтеграції Польщі до ЄС був успішним завдяки здійсненню нею послідовних і наполегливих дій, проведенню системних реформ, залученню до цього процесу всіх органів публічної влади, підготовки висококваліфікованих фахівців з питань євроінтеграції, підтримці інституцій громадянського суспільства.

Робиться **висновок**, що впровадження країною-кандидатом на шляху європейської інтеграції ефективних економічних і суспільно-політичних реформ сприяє потужному економічному зростанню та політичній стабільності в країні.

Ключові слова: економічне врядування, Європейський Союз, органи публічної влади, європейська інтеграція, належне врядування, координація, економічна політика, фінансова політика, реформи, Пакт стабільності та зростання, Європейський семестр, зарубіжний досвід

Вступ.

Україна остаточно визначила своє місце в новому світовому і економічному порядку обравши вступ до ЄС. Європейський вибір України зумовлений, зокрема, усвідомленням інтеграції як важливого фактора сприяння державній незалежності, національній безпеці, політичній стабільності, економічному та соціальному розвитку, технічному та інтелектуальному прогресу нашої країни.

З економічної точки зору, інтеграція економіки України у велику економіку ЄС (17,8 % світового ВВП) створює додаткові конкурентні переваги для країни, особливо в умовах сталої тенденції формування певної економічної автономії основних центрів світової економіки, гарантування їхньої економічної безпеки у стратегічних галузях на основі процесів ресорсингу та створення регіональних стійких мереж доданої вартості. Україна має шанс долучитися до економіки, яка є основою, крім того, найбільш конкурентної, ефективної з можливих опцій для України моделі соціально-економічного, політичного, правового розвитку країни загалом (Шнирков, 2023, с. 50).

У статті 3 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) належне врядування визначається як один з основних принципів для посилення відносин між сторонами (Угода про асоціацію, 2014). Україна має завершити політичні, соціально-економічні, законодавчі та інституційні реформи, необхідні для ефективної реалізації Угоди про асоціацію.

Належне врядування є одним з основних факторів демократичності та конкурентоспроможності держави, розвитку її економіки та передумовою європейської інтеграції. Адже, ЄС висуває суворі вимоги до країн-кандидатів щодо розбудови належного врядування на національному рівні. Особлива увага приділяється економічному врядуванню, від ефективності якого багато в чому залежить розвиток економік держав-членів та ЄС в цілому.

Отримавши статус кандидата на вступ до ЄС наша країна оприлюднила амбітні плани: впродовж найближчих двох років повністю інтегруватися в єдиний ринок ЄС і де-факто стати повноправним членом ЄС. Запорукою успішності цих планів має стати значна підготовча робота влади, бізнесу та інституцій громадянського суспільства. Наступним етапом європейської інтеграції нашої країни мають стати переговори про вступ України до ЄС. До цього часу Україна

має провести велику підготовчу роботу, в тому числі у частині адаптації національного законодавства з нормами ЄС. Варто зазначити, що законодавство ЄС постійно еволюціонує та удосконалюється, тому відповідні зміни мають оперативно відображатися в євроінтеграційних планах дій України.

У зв'язку з цим актуалізуються питання дослідження практики розбудови системи економічного врядування в ЄС з метою запозичення досвіду попередніх держав-кандидатів та попередження власних помилок.

Метою статті є вивчення досвіду економічного врядування в ЄС задля виявлення можливостей використання його в Україні.

У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: за допомогою методів систематизації й узагальнення та компаративного методу здійснено аналіз досвіду ЄС та його держав-членів у запровадженні належного економічного врядування; методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції дали змогу визначити та проаналізувати сутність та механізм Європейського семестру як циклу координації економічної та фінансової політики в ЄС; для реалізації мети дослідження та формулювання висновків використані методи прогнозування, аналізу і синтезу. Комплексне застосування цих методів сприяло досягненню поставленої мети дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З часу свого створення в якості колективного, принципово нового актора глобального управління ЄС сформував власний стиль лідерства у світовій політиці та стратегічну культуру більш стриману, виражену з акцентом на «м'яку силу», з опорою на норми, цінності, режими, власний приклад та аттракційність інтеграційного досвіду та досягнень (Копійка, 2022, с. 5). Водночас, політичні, економічні та соціальні зміни у сучасному світі обумовлюють необхідність стратегічних змін у внутрішній та зовнішній політиці ЄС.

На теренах вітчизняної науки питання розбудови економічного врядування в ЄС є недостатньо дослідженими. Окремі аспекти означеної проблематики розглядають у своїх працях Н. Гнидюк (2003), Н. Гончарук, Г. Меркотун (2022), В. Загорський, О. Красівський (2016), В. Копійка (2022), Н. Рудік (2020), О. Шнирков, О. Чугаєв (2023) та ін. Зазначені науковці ґрунтовно досліджують теоретичні та практичні аспекти економічного врядування в ЄС, розвиток європейського законодавства у цій сфері, визначають, розмежовують та характеризують роль у цьому процесі наднаціональних органів врядування ЄС та

інститутів державного управління держав-членів співтовариства.

Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС, необхідність гармонізації вітчизняного законодавства зі стандартами ЄС та впровадження європейських принципів належного врядування в практичну діяльність органів публічної влади нашої країни детермінують необхідність активізації наукових розвідок даної проблематики.

Результати дослідження.

Однією із найбільш значущих геополітичних подій у другій половині ХХ ст. стало об'єднання Європи. Характерною ж рисою розвитку європейських країн на початку ХХІ ст. стала активізація інтеграційних процесів. ЄС на початку нинішнього століття розширився майже вдвічі, прийнявши до свого складу 13 держав, та став потужним актором у сучасному геополітичному просторі, який відіграє провідну роль у міжнародній системі, зокрема у всесвітньому економічному комплексі та в міжнародних інституційних механізмах управління глобальними і регіональними процесами, не лише в Європі, а й в усьому світі. Беззаперечними є досягнення ЄС у світових економічних, соціальних та гуманітарних процесах. Зокрема:

- на ЄС припадає 17,8 % світового ВВП та 14,6 % світового імпорту та експорту;

- ЄС та його держави-члени є Донором № 1 у світі гуманітарної допомоги. Так, на 2023 р. заплановано виділення 1,7 млрд євро для понад 110 країн світу з метою забезпечення мільйонів людей харчуванням, житлом, освітою та медичною допомогою;

- ЄС є постачальником № 1 у світі сприяння розвитку: ЄС спільно з державами-членами інвестують більше, ніж решта країн світу разом (у 2021 р. інвестиції становили 70,2 мільярдів євро);

- ЄС підтримує зелений і цифровий переходи по всьому світу та має 5 інвестиційних пріоритетів: цифровий перехід, клімат та енергія, транспорт, охорона здоров'я, освіта та дослідження (Представництво, 2023).

ЄС є найбільшим торговим партнером України: у 2021 р. на частку ЄС припадало 39,5 % загального обсягу торгівлі. Водночас, Україна у 2021 р. була 15-м торговим партнером ЄС (1,2 % загальної торгівлі ЄС). У 2021 р. загальний товарообіг між ЄС та Україною сягнув близько 52,4 млрд євро, майже подвоївшись з моменту набуття чинності Угоди про зону вільної торгівлі України з ЄС у 2016 р. (Представництво, 2023).

ЄС створив власну унікальну систему економічного врядування, що базується на

принципах верховенства права, належного врядування та поваги до національних пріоритетів держав-членів в умовах інтеграції та глобалізації. Завизначення експертів Організації економічного співробітництва та розвитку, економічне врядування стосується політики, нормативно-правової бази та регуляторних механізмів, які уряди приймають для управління економікою. Економічне врядування охоплює дві широкі сфери державної політики: макроекономічне управління (включаючи бюджетно-фінансову сферу) та мікроекономічне управління (стосується політики, що визначає середовище функціонування приватного сектору, включаючи процедури ліцензування бізнесу та процеси виконання контрактів) (Economic governance, 2008, с. 7).

Система економічного врядування ЄС спрямована на моніторинг, запобігання та коригування проблемних економічних тенденцій, які можуть послабити національну економіку або негативно вплинути на інші країни ЄС (Economy and Finance, 2023).

Формування та впровадження економічного врядування в ЄС здійснюється із обов'язковим дотриманням на всіх рівнях врядування (глобальному, європейському, національному, регіональному та місцевому) п'яти базових принципів належного врядування, що визначені у Білій книзі щодо європейського врядування (2001 р.), а саме: відкритість (інститути ЄС мають працювати відкрито та активно обговорювати питання діяльності ЄС та рішення, які приймаються на європейському рівні, з державами-членами), участь (якість, відповідність та ефективність політики ЄС має бути досягнута шляхом залучення всіх зацікавлених сторін упродовж всього процесу вироблення політики), відповідальність (діяльність інститутів ЄС у законодавчих і виконавчих процесах має бути чіткою, зрозумілою й відповідальною. Відповідальними мають бути й держави-члени та всі, хто залучений до процесу вироблення та імплементації політики ЄС на будь-якому рівні), ефективність (напрями політики повинні бути дійовими та своєчасними, відповідати реальним потребам на основі чітких цілей, оцінювання майбутнього впливу та минулого досвіду), узгодженість (напрямки політики та відповідні дії інститутів ЄС мають бути узгодженими й зрозумілими. Узгодженість вимагає політичного лідерства, політичної волі та високої відповідальності у забезпеченні несутеречливого підходу у межах складної системи ЄС) (European governance, 2001).

Економічне врядування в ЄС, започатковане в 1992 р. підписанням державами-членами

Маастрихтського договору, який, зокрема, запровадив євро як спільну валюту й обмежив рівень державного дефіциту та державного боргу до 3 % та 60 % ВВП відповідно, з часом посилювалося та вдосконалювалося, розвиваючись у контексті історичних подій та відповідаючи на виклики часу.

Маастрихтським договором створено Економічний та монетарний союз, архітектура якого є унікальною, адже поєднує єдину монетарну політику, яка переслідує мету стабільності цін, з децентралізованою фіскальною та економічною політикою, за яку відповідають держави-члени. Маастрихтський договір чітко визначає, що державам-членам належить вважати свої економічні політики предметом спільного інтересу та координувати їх у рамках Ради ЄС, тобто на міждержавному рівні (Договір, 1992). Обґрунтована фіскальна політика держав-членів, згідно Договору, є необхідною умовою забезпечення ефективного проведення єдиної грошово-кредитної політики та гарантування стабільності й успішності євро в умовах потенційних ризиків переливу негативних тенденцій між державами-членами та можливої вільної поведінки, що призводить до надмірного державного дефіциту та збільшення боргу.

Маастрихтським договором запроваджено також механізм нагляду за економічною політикою. Ця функція покладена на Раду ЄС та Європейський валютний інститут. Основними напрямками нагляду за економічною політикою держав-членів ЄС визначено:

- щорічний аналіз виконання критеріїв конвергенції;
- щорічний аналіз стану бюджету держав-членів та надання відповідних рекомендацій;
- розробка спільно із державами-членами програм конвергенції, їх періодичний аналіз та перегляд у разі потреби;
- здійснення прийнятої у 1994 р. європейської стратегії у сфері зайнятості;
- поточне функціонування європейської валютної системи (Загорський, & Красівський, 2016, с. 292).

З метою підтримання ринкової дисципліни Маастрихтський договір запровадив принцип відсутності фінансової допомоги, згідно з яким уряди не повинні виплачувати борг один одному та забороняється грошове фінансування державного боргу центральним банком країни (Communication, 2020).

У 1997 р. з метою посилення нагляду і координації національної фіскальної та економічної політики для дотримання Маастрихтського договору держави-члени

ЄС погодили Пакт стабільності та зростання, відповідно до якого всі держави-члени ЄС зобов'язалися відповідально управляти своїми бюджетами, підтримувати державні фінанси на належному рівні, оскільки вони є важливою передумовою для сталого економічного зростання та фінансової стабільності. Пакт стабільності та зростання допускає можливість застосування штрафів до держави зони євро, дефіцит бюджету якої перевищив 3 % ВВП.

Подальші роки впровадження Пакту стабільності та зростання засвідчили його завищену суворість та необхідність внесення змін до нього, а саме врахування індивідуальних національних обставин держав-членів, посилення моніторингу і координації та уточнення й прискорення процедури надмірного дефіциту. Пакт стабільності та зростання було реформовано в березні 2005 р. Таким чином, 2005 р. в економічному врядуванні ЄС визначається як рік «кінця епохи єдиного розміру для всіх».

Розвиток економічного врядування після фінансової, фіскальної та економічної кризи 2008 р. був спрямований не лише на підвищення ефективності моделі економічного врядування шляхом посилення фіскальної і макроекономічної політики та створення основи для управління фінансовими кризами, а й на залучення широкого кола стейкхолдерів. Адже, за визначенням Європейської Комісії, політика не може бути ефективною, якщо вона виробляється та втілюється в життя без залучення широкого кола зацікавлених учасників (European governance, 2001).

У листопаді 2010 р. в практичну діяльність держав-членів ЄС запроваджено перший «Європейський семестр», відповідно до якого моніторинг і координація фіскальної та економічної політик й політичних рекомендацій Європейської Комісії чітко інтегровані та організовані.

Суттєвий вплив на економічне врядування в ЄС справило прийняття пакетів із шести (2011 р.) і двох законодавчих актів (2013 р.), спрямованих на удосконалення моніторингу і координації та посилення економічного врядування й уникнення макроекономічних дисбалансів і пов'язаних з ними негативних побічних ефектів, удосконалення положень Економічного і монетарного союзу. Зокрема, макроекономічні дисбаланси в одній країні, які можуть поширитися та загрожувати іншим, потрапляють під пильну увагу європейських інституцій, і впроваджується процедура макроекономічних дисбалансів. Європейська Комісія визначає макроекономічні дисбаланси та їх тяжкість, включаючи існування або ризик

негативного поширення дисбалансів на інші держави зони євро, а Рада ЄС звертається до відповідних держав-членів з рекомендаціями щодо усунення макроекономічних дисбалансів. У разі виявлення надмірних макроекономічних дисбалансів, процедура макроекономічних дисбалансів дозволяє запустити процедуру надмірного дисбалансу, яка зосереджується на планах коригувальних дій, що розробляються та виконуються державами-членами й контролюються Європейською Комісією і Європейською Радою (Communication, 2020).

13 грудня 2011 р. набув чинності посилений Пакт стабільності та зростання, до якого був уміщений новий набір правил економічного та фіскального нагляду запроваджених реформою «шість пакетів» (п'ять постанов та одна директива), які були запропоновані Європейською Комісією і схвалені всіма державами-членами та Європейським Парламентом у жовтні 2010 р. Завдяки цій реформі відбулося найбільш комплексне посилення економічного врядування в ЄС та єврозоні з часу заснування Економічного і монетарного союзу (EU Economic, 2011). Реформа «шість пакетів» стала рішучим кроком до забезпечення фіскальної дисципліни, сприяння стабілізації економіки ЄС та запобігання новій кризі.

Директива про бюджетні рамки запровадила вимоги до держав-членів щодо їх національних фіскальних систем. Це сприяло посиленню акценту на середньостроковому плануванні та прозорих бюджетних процесах. Директива також сприяла використанню неупереджених макроекономічних та бюджетних прогнозів для фіскальних планів та незалежному контролю за дотриманням фіскальних правил на національному рівні.

Посиленню нагляду за державами-членами єврозони, які мають надмірний дефіцит бюджету, сприяло впровадження у 2013 р. реформи «два пакети» (дві постанови), яка запровадила спеціальні процедури нагляду та моніторингу й сильніші механізми координації для держав-членів єврозони з урахуванням потенційного «переливу» негативних наслідків в рамках Економічного і монетарного союзу (Two-Pack, 2013). Зокрема, встановлено чіткі та спрощені правила посиленого нагляду для держав-членів, які зазнають труднощів з фінансовою стабільністю або відчувають загрози для неї, отримують фінансову допомогу або, навпаки, виходять із програми фінансової допомоги. Реформа «два пакети» ще більше зміцнила бюджетну координацію у межах єврозони за допомогою багатосторонньої оцінки бюджетних планів держав-членів, які дотримуються

загального бюджетного графіку. Ця оцінка включає в себе висновки Європейської Комісії щодо цих планів до їх прийняття національними парламентами, обговорення бюджетної ситуації та перспектив у кожній державі-члені, а також в єврозоні загалом у межах єврогрупи на засіданнях міністрів фінансів держав-членів єврозони (Communication, 2020). Отже, з метою забезпечення безперервності моніторингу економічних політик держав-членів, реформа «два пакети» запровадила вимоги щодо нагляду за всіма видами бюджетних ситуацій.

Завдяки впровадженню пакетів із шести і двох законодавчих актів Пакт про стабільність і зростання став всеохопнішим і легшим для виконання та містив у собі новий набір правил економічного та фіскального нагляду. Економічне врядування суттєво посилюється шляхом забезпечення фіскальної дисципліни та сприяння стабілізації економіки ЄС. Більш жорсткими стали санкції за невиконання державами-членами єврозони рекомендацій та рішень Ради ЄС.

У лютому 2020 р. Європейська Комісія представила огляд економічного врядування в ЄС, що проводився з метою усунення існуючих недоліків та засвоєння практичних уроків, і розпочала дебати щодо його майбутнього. Огляд системи економічного управління ЄС базувався на численних консультаціях із широким колом зацікавлених сторін, включаючи інституції ЄС, громадян, національні уряди та парламенти, соціальних партнерів, неурядові установи та наукові кола. Він виявив низку сильних сторін, а також низку недоліків структури, зокрема підвищену складність, необхідність бути більш ефективними у скороченні боргу там, де він високий, і створювати буфери для майбутніх потрясінь, а також необхідність оновити низку інструментів і процедур, щоб інтегрувати уроки, отримані з політичних заходів у відповідь на останні економічні потрясіння, включаючи взаємодію між реформами та інвестиціями в рамках Фонду відновлення та стійкості.

Результатом проведеного аналізу системи економічного врядування в ЄС, тривалого періоду роздумів і широких консультацій стали оприлюднені 26 квітня 2023 р. Європейською Комісією законодавчі пропозиції щодо впровадження найповнішої реформи економічного врядування в ЄС з урахуванням наслідків світової економічної та фінансової кризи. Головною метою цих пропозицій є посилення стійкості державного боргу з одночасним сприянням сталому та інклюзивному зростанню в усіх державах-членах шляхом реформ та інвестицій. Пропозиції усувають

недоліки існуючої системи економічного врядування та враховують необхідність скорочення збільшеного рівня державного боргу та спираються на уроки, засвоєні під час політичного реагування ЄС на кризу COVID-19, і готують ЄС до майбутніх викликів, підтримуючи зелену та цифрову трансформацію, зміцнення інклюзивності та стійкості економіки й підвищення конкурентоспроможності ЄС (New economic, 2023).

На думку Європейської Комісії впровадження законодавчих пропозицій спростить економічне врядування, посилить увагу до планування на рівні держав-членів, приділить більше уваги середньостроковій перспективі та удосконалив правозастосування в рамках прозорих спільних рамок ЄС.

Пропозиції стосуються таких напрямів економічного врядування:

- посилення уваги до планування на рівні держав-членів. Національні середньострокові фінансово-структурні плани є наріжним каменем пропозицій Європейської Комісії. Держави-члени розроблятимуть і представлятимуть плани, що визначають їхні фінансові цілі, заходи щодо усунення макроекономічних дисбалансів та пріоритетні реформи й інвестиції, на найближчі чотири роки. Потім ці плани будуть оцінені Європейською Комісією та схвалені Європейською Радою на основі спільних критеріїв ЄС;

- спрощення правил з урахуванням різних фінансових проблем. У зв'язку з тим, що фінансові ситуації, виклики та економічні перспективи значно відрізняються між 27 державами-членами ЄС, універсальний підхід не працює. Пропозиції спрямовані на перехід до системи нагляду, яка більшою мірою ґрунтується на оцінці ризиків, що ставить в основу стійкість державного боргу, одночасно сприяючи сталому та інклюзивному зростанню. Цей підхід відповідатиме прозорій загальній структурі ЄС;

- сприяння реформам та інвестиціям з урахуванням пріоритетів ЄС. Законодавчі пропозиції спрямовані на сприяння та заохочення держав-членів до впровадження важливих реформ та інвестиційних заходів. Держави-члени отримають вигоду від більш поступового фінансового коригування, якщо в своїх планах вони візьмуть на себе зобов'язання щодо низки реформ та інвестицій, що відповідають конкретним і прозорим критеріям;

- забезпечення ефективного правозастосування. Незважаючи на те, що законодавчі пропозиції надають державам-членам більше контролю над розробкою їхніх середньострокових планів, вони також запроваджують більш суворий

режим примусового виконання, щоб забезпечити виконання державами-членами зобов'язань, які вони беруть на себе у своїх середньострокових фінансово-структурних планах (New economic, 2023).

Швидке досягнення домовленості щодо перегляду фінансових правил ЄС та інших елементів системи економічного врядування є невідкладним пріоритетом для економіки ЄС. У зв'язку з цим, Європейська Комісія закликала Європейський Парламент і Європейську Раду досягти згоди щодо представлених законодавчих пропозицій якомога швидше, щоб адекватно реагувати на майбутні виклики, та завершити законодавчу роботу вже у 2023 р.

Таким чином, економічне врядування в ЄС знаходиться нині на етапі чергового свого удосконалення з метою покращення спроможності основних економічних інститутів щодо розробки, координації, реалізації та моніторингу економічних політик держав-членів.

Європейська комісія, головний наднаціональний орган виконавчої влади та ключовий інститут ЄС, ретельно здійснює моніторинг економічного розвитку держав-членів ЄС та відстежує тенденції у світовій економіці. Особливу увагу Єврокомісія приділяє потенційним проблемам, таким як ризикова або нестійка політика або зниження конкурентоспроможності. Моніторинг економічного розвитку держав-членів здійснюється за допомогою:

- регулярного аналізу широкого спектру національних і міжнародних економічних даних;
- прогнозів для широкого діапазону економічних показників, таких як зростання ВВП, інфляція та безробіття;
- оцінки національних бюджетів;
- оцінка програм стабільності або конвергенції та національних програм реформ (How the EU monitors, 2023).

Щороку Європейська Комісія готує два ключові економічні звіти, які допомагають визначити та вирішити економічні проблеми:

- щорічний огляд зростання – публікується наприкінці кожного року, аналізує прогрес, досягнутий ЄС у досягненні своїх довгострокових стратегічних пріоритетів, і надає глибоку оцінку зайнятості та макроекономічних тенденцій та визначає пріоритети ЄС на наступний рік;

- звіт про механізм оповіщення – визначає країни, у яких можуть виникнути дисбаланси, такі як зниження конкурентоспроможності або слабкість активів, які можуть виявитися шкідливими для окремих держав-членів або Економічного та валютного союзу ЄС, якщо їх не виправити.

Вище означені звіти обговорюються в керівних органах ЄС. Після цього для кожної держави-члена проводиться поглиблений аналіз з метою виявлення дисбалансу та визначення його походження, природи та серйозності.

Упровадження системи економічного врядування в ЄС організовано в рамках річного циклу, який розділений на дві частини, відомі як Європейський семестр і Національний семестр. Європейський семестр включає:

- формулювання та нагляд за імплементацією загальних керівних принципів економічної політики держав-членів та ЄС відповідно до ст. 121(2) Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС), рекомендацій для окремих країн та рекомендацій щодо економічної політики єврозони;

- формулювання та нагляд за реалізацією керівних принципів працевлаштування, які мають бути взяті до уваги державами-членами відповідно до ст. 148(2) ДФЄС, у тому числі Європейської основи соціальних прав, і відповідної країни – конкретні рекомендації;

- подання, оцінка та схвалення середньострокових фінансово-структурних планів держав-членів, а також їх моніторинг через щорічні звіти про хід виконання;

- нагляд для запобігання та виправлення макроекономічних дисбалансів відповідно до Регламенту (ЄС) № 1176/2011;

- інші процедури багатостороннього спостереження, встановлені Європейським Парламентом і Радою відповідно до ст. 121(6) ДФЄС (Proposal, 2023, с. 19).

Кожна держава-член повинна подати Європейській Раді та Європейській Комісії національний середньостроковий фінансово-структурний план до кінця квітня. У разі необхідності певна держава-член і Європейська Комісія можуть погодитися продовжити цей термін на розумний період. Держава-член оприлюднює свій національний середньостроковий фінансово-структурний план (Proposal, 2023, с. 20).

У квітні всі держави-члени ЄС представляють Комісії бюджетні заходи, які вони мають намір запровадити для виконання своїх зобов'язань. Держави-члени єврозони роблять це через програми стабільності, тоді як решта держав-членів подають програми конвергенції.

Держави-члени ЄС також подають деталі структурних реформ, які вони планують для стимулювання зростання та створення робочих місць, у «Національних програмах реформ». Комісія аналізує програми та надає конкретні політичні рекомендації для кожної країни. Уряди обговорюють ці рекомендації з Комісією

та один з одним, а потім інтегрують їх у свою національну політику зі своїми парламентами.

Ця координація та моніторинг є ще більш вимогливими для держав-членів єврозони: вони представляють проекти бюджетних планів на наступний рік Комісії та своїм партнерам у євзоні. Якщо ця бюджетна політика нереалістична та/або створює серйозну загрозу, таку державу-члена просять подати переглянутий проект бюджетного плану.

Правила ЄС гарантують, що уряди збирають надійну статистику, встановлюючи високі стандарти методології, якості, прозорості та незалежності. Надійні дані необхідні для прийняття обґрунтованих рішень щодо економічної політики та завоювання довіри міжнародних партнерів, інвесторів, компаній та учасників ринку.

З метою забезпечення якості та відповідності своїй економічній політиці вимогам ЄС держави-члени неухильно дотримуються правил та механізмів визначених вищезгаданими нормативно-правовими документами. Ще на етапі вступу до ЄС вимоги співтовариства детермінують необхідність проведення ряду реформ у державах-кандидатах, що в цілому сприяють економічному і суспільно-політичному розвитку даних держав. Зокрема, прикладом цього є Польща.

Польський досвід євроінтеграційного шляху є досить показовим для України, адже Польща має спільні риси з Україною в адміністративно-територіальному устрою, демографічних показниках, формі державного устрою та формі державного управління тощо. До того ж, Польща є найбільшим безпосереднім західним сусідом України та найактивнішим прихильником її євроінтеграції. Впроваджені Польщею на євроінтеграційному шляху ефективні економічні і суспільно-політичні реформи призвели до потужного економічного зростання та політичної стабільності. Й нині Польща є прикладом для України щодо проведення системних реформ на євроінтеграційному шляху.

Процес європейської інтеграції Польщі, як і будь-якої країни, вимагав здійснення довгострокових заходів. Їх термін у певних випадках перевищував десятиліття. Так, 16 грудня 1991 р. ЄС підписав із Польщею Європейську угоду про створення асоціації між Європейськими спільнотами та їх державами-членами з одного боку, та Республікою Польща, з іншого (аналог нинішньої Угоди про асоціацію), яка передбачала підготовку Польщі до вступу в ЄС та заклала основи членства Польщі в ЄС, започатковувала основи всебічної законодавчої уніфікації, економічних та суспільних перетворень (Польща, 2003).

Метою Європейської Угоди було визначено: забезпечення відповідних рамок для політичного діалогу, що дозволить розвивати тісні політичні відносини між сторонами; сприяння розширенню торгівлі та гармонійним економічним відносинам між сторонами; створення основи для фінансової та технічної допомоги ЄС Польщі; забезпечення належної основи (проведення відповідних реформ) для поступової інтеграції Польщі до ЄС; розширення культурного співробітництва сторін (Europe Agreement, 1991).

Інституціональна структура, запроваджена відповідно до Європейської угоди, забезпечувала механізм для впровадження, управління та контролю за всіма сферами двосторонніх відносин. Зокрема, підкомітети вивчали технічні аспекти питання. Рада асоціації на рівні міністрів вивчала загальний стан відносин та відслідковувала прогрес Польщі у підготовці до вступу. Комітет асоціації на вищому офіційному рівні забезпечував розв'язання проблем, що виникають під час реалізації Європейської угоди.

Інституційні рамки асоціації визначили роль окремих державних органів у процесі координації політики європейської інтеграції Польщі. Ключову роль було відведено Раді Міністрів Республіки Польща, на еволюцію організаційної структури якої суттєвий вплив справила Європейська угода, адже вона детермінувала необхідність формування одного сильного координаційного центру європейської політики. Така потреба виникла з того, що органи асоціації є спільними суб'єктами ЄС та Польщі, а відповідно до положень Європейської угоди їх рішення зобов'язують одночасно дві сторони. Тому необхідною умовою забезпечення ефективності їх функціонування було координування позицій польської сторони (Гнидюк, 2003, с. 138).

Підписавши Європейську угоду Польща почала активно впроваджувати реформи в економічній та політичній сферах задля досягнення відповідних стандартів держави-кандидата на вступ до ЄС. До подачі заявки на членство в ЄС у політичній сфері Польща змінила авторитарний режим на демократичний, запровадила багатопартійність. Суттєві зрушення відбулися й в економіці країни: за рахунок вільної взаємодії ринкових сил, лібералізації цін і торгівлі була встановлена рівновага між попитом та пропозицією; створено законодавчу базу, яка передбачала існування ринкової економіки та ефективного регулювання прав власності; досягнуто макроекономічної стабільності, що проявлялось у відносній цінній стабільності тощо (Демчишак, 2015).

У 1994 р. Польща подала заявку на членство в ЄС, яку одноголосно підтримали всі держави-члени Союзу. У грудні 1997 р. розпочалися переговори про майбутнє членство. Шлях Польщі від подачі заявки на членство в ЄС й до його отримання зайняв 10 років: повноправним членом ЄС, разом з 9 іншими європейськими країнами, Польща стала 1 травня 2004 р. До Шенгенської зони Польща увійшла вже у 2007 р. (Польща, 2003). Загалом же, близько 15 років знадобилось Польщі для того, щоб увійти до ЄС. За цей час держава здійснила реформи практично у всіх сферах суспільного життя, задля того, щоб відповідати Копенгагенським критеріям.

Успішності євроінтеграційного процесу Польщі сприяв той факт, що з самого початку до цього процесу були залучені всі без виключення державні органи. Були чітко визначені їх роль, завдання та сфера відповідальності у цьому процесі. Усі міністерства, центральні та територіальні органи виконавчої влади створили відповідні структурні підрозділи, підготовлені до реалізації євроінтеграційних завдань, та наповнили їх підготовленими кадрами.

Інвестиції, розвиток торгівлі, трансферти з ЄС, вільне пересування робочої сили – все це сприяло економічному розвитку Польщі. З 2007 р. до 2013 р. Польща була найбільшим нетто-бенефіціаром бюджету ЄС. Вступ Польщі до ЄС сприяв не тільки економічному розвитку країни, а й розвитку культури, інфраструктури та громадянського суспільства (Yatsenko, 2022).

Отже, вигоди для польської економіки від членства в ЄС – незаперечні. Вступ Польщі до ЄС дав початок програмам фінансування економіки. За даними Міністерства фінансів Республіки Польща, з 1 травня 2004 р. до кінця березня 2023 р. до Польщі з фондів ЄС було переведено понад 235 млрд євро:

- за політикою згуртування отримано 153 млрд євро;
- на розвиток сільського господарства – 74 млрд євро;
- інші програми становили близько 8 млрд мільярдів євро.

Водночас, Польща внесла понад 78 млрд євро до загального бюджету ЄС. Таким чином, загальний баланс за 19 років членства в ЄС склав понад 157 млрд євро (19 років, 2023).

Підсумовуючи варто зазначити, що процес інтеграції Польщі до ЄС був успішним завдяки демонструванню нею послідовних і наполегливих дій, проведенню системних реформ, залученню до цього процесу всіх без винятку органів публічної влади, підготовки відповідних фахівців, підтримці інституцій громадянського суспільства та ін.

Висновки.

Економічне врядування ЄС є своєрідним феноменом сучасності, однією з характерних ознак якого є наднаціональна координація економічних політик держав-членів з метою сприяння економічному та соціальному прогресу ЄС та його громадян. Економічне врядування означає систему установ, процедур і механізмів, створених для досягнення цілей ЄС в економічній сфері.

З метою запобігання загостренню економічних проблем і впливу на інших членів ЄС, уряди ЄС узгодили низку правил для забезпечення якості та відповідності своєї економічної політики. Щоб забезпечити відповідність національній фінансовій політиці, країни-члени ЄС встановлюють бюджетні цілі, відомі як середньострокові цілі, відкалібровані для забезпечення довгострокової стабільності державних фінансів і державного боргового тягаря.

Структура економічного врядування в ЄС не є статичною, поява нових економічних загроз і викликів та досвід практичного впровадження існуючих механізмів врядування детермінує необхідність внесення відповідних змін. В умовах сьогодення економічне врядування в ЄС переживає черговий етап свого удосконалення, зміцнюючись та розвиваючись в контексті історичних подій.

ЄС, у рамках політики розширення, висуває суворі вимоги до держав-кандидатів та потенційних кандидатів на вступ щодо розбудови на національному рівні економічного врядування. У зв'язку з цим, детальний аналіз польського досвіду проведення системних реформ на євроінтеграційному шляху та врахування національних вітчизняних особливостей при розбудові економічного врядування, на нашу думку, сприятиме не тільки виконанню Україною Копенгагенських критеріїв для вступу до ЄС, а й розвитку нашої країни в цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- 19 років тому Польща вступила до ЄС: економічні результати. (2023). Відновлено з <https://www.gopoland.net.ua/2023/05/04/19-rokiv-tomu-polshha-vstupyla-do-yes-ekonomichni-rezultaty>
- Гнидюк, Н. (Ред.). (2003). Механізм координації європейської політики: практика країн-членів та країн-кандидатів. Київ: Міленіум.
- Гончарук, Н. Т. & Меркотун, Г. Г. (2022). Економічне врядування в Європейському Союзі: концептуальні засади та історична ретроспектива. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, 4, 59-66.
- Демчишак, Р. (2015). Особливості євроінтеграційного процесу Польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2015_1_2_5
- Договір про Європейський Союз. (1992). Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text
- Загорський, В. С., & Красівський, О. Я. (Ред.). (2016). Європейський Союз у XXI столітті: функціонування та розвиток. (Монографія). Львів: ЛРІДУ НАДУ.
- Копійка, В. В. (Ред.). (2022). Європейський Союз у мінливому світі. (Монографія). Київ: О. Зень.
- Польща – Європейський Союз: шлях інтеграції. (2003). Відновлено з http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf
- Представництво Європейського Союзу в Україні. Відновлено з https://www.eeas.europa.eu/node/410895_uk?s=232
- Рудік, Н. М. (2020). Економічне врядування в ЄС: розбудова в контексті сучасних викликів. Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр., 47, 49-57.
- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. (2014). Відновлено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
- Шнирков, О., & Чугаєв, О. (2023). Економічна інтеграція України до ЄС в умовах російсько-української війни. Журнал європейської економіки, 22(1(84)), 49-68.
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. (2020). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0055&rid=1>
- Economic governance. Annual thematic performance report 2006-2007. (2008). Retrieved from <https://www.oecd.org/derec/australia/45828016.pdf>
- Economy and Finance. (2023). European Commission. Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance_en
- EU Economic governance «Six-Pack» enters into force. (2011). Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_898
- Europe Agreement establishing an association between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Poland, of the other part. (1991). Retrieved from <http://wits.worldbank.org/GPTAD/PDF/archive/EC-Poland.pdf>
- European Governance: A White Paper. (2001). Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_10
- How the EU monitors national economic policies. (2023). European Commission. Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/how-eu-monitors-national-economic-policies_en

- New economic governance rules fit for the future. (2023). European Commission Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/economic-governance-review_en
- Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council on the effective coordination of economic policies and multilateral budgetary surveillance and repealing Council Regulation (EC) No 1466/97. (2023). Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-04/COM_2023_240_1_EN.pdf
- Two-Pack completes budgetary surveillance cycle for euro area and further improves economic governance. (2013). Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_13_196
- Yatsenko, V. (2022). Jak Polska przystąpiła do UE: 5 faktów. Retrieved from <https://vpolszchi.pl/yak-pol-sha-uvijshlado-yes-5-fa-6763729651501856a>

REFERENCES

- 19 years ago, Poland joined the EU: economic results. (2023). Retrieved from <https://www.gopoland.net.ua/2023/05/04/19-rokiv-tomu-polshha-vstupyla-do-yes-ekonomichni-rezultaty>
- Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand. (2014). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions (2020). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0055&rid=1>
- Demchyshak, R. (2015). Peculiarities of the European integration process of Poland: internal political and foreign political dimensions. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2015_1_2_5
- Economic governance. Annual thematic performance report 2006-2007. (2008). Retrieved from <https://www.oecd.org/derec/australia/45828016.pdf>
- Economy and Finance. (2023). European Commission. Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance_en
- EU Economic governance «Six-Pack» enters into force. (2011). Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_898
- Europe Agreement establishing an association between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Poland, of the other part. (1991). Retrieved from <http://wits.worldbank.org/GPTAD/PDF/archive/EC-Poland.pdf>
- European Governance: A White Paper. (2001). Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_10
- Gnidyuk, N. (Red.). (2003). Mechanism of European policy coordination: practice of member countries and candidate countries. Kyiv: Milenium.
- Goncharuk, N. T., & Merkotun, H. G. (2022). Economic governance in the European Union: conceptual foundations and historical retrospect. Dnipro scientific journal of public administration, psychology, law, 4, 59-66.
- How the EU monitors national economic policies / European Commission. Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/how-eu-monitors-national-economic-policies_en
- Kopyyka, V. V. (Ed.). (2022). The European Union in a changing world. (Monograph). Kyiv: O. Zen.
- New economic governance rules fit for the future. (2023). European Commission. Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/economic-governance-review_en
- Poland – the European Union: the path of integration. (2003). Retrieved from http://cent.dn.ua/docs/Poland_EU.pdf
- Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council on the effective coordination of economic policies and multilateral budgetary surveillance and repealing Council Regulation (EC) № 1466/97. (2023). Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-04/COM_2023_240_1_EN.pdf
- Representation of the European Union in Ukraine. (2023). Retrieved from https://www.eeas.europa.eu/node/410895_uk?s=232
- Rudik, N. M. (2020). Economic governance in the EU: development in the context of modern challenges. State administration and local self-government: coll. of science. Dnipro: DRIDU NADU.
- Shnyrkov, O., & Chugaev, O. (2023). Economic integration of Ukraine into the EU in the conditions of the Russian-Ukrainian war. Journal of European Economy, 22(1(84)), 49-68.
- Treaty on the European Union. (1992). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text
- Two-Pack completes budgetary surveillance cycle for euro area and further improves economic governance. (2013). Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_13_196
- Yatsenko, V. (2022). Jak Polska przystąpiła do UE: 5 faktów. Retrieved from <https://vpolszchi.pl/yak-pol-sha-uvijshlado-yes-5-fa-6763729651501856a>
- Zagorskyi, V. S. & Krasivskyi, O. Ya. (Eds.). (2016). The European Union in the 21st century: functioning and development. (Monograph). Lviv: LRIDU NADU.